

основные тенденции развития его ономастического пространства. Оним как языковая единица является органичной составляющей языкового отражения человеческой деятельности. Поэтому весьма важно исследование функционирования онимов в социально-прагматическом контексте.

Перспективы дальнейших исследований. Результаты анализа ономастической лексики медиа-текстов представляют научный интерес для медиалингвистики, прикладной ономастики.

Источники и литература:

1. Пириева Л. З. Лингвистические особенности ономастических единиц в журнале «Молла Насреддин» : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.02 «Азербайджанский язык» / Л. З. Пириева; Бакинский гос. ун-т им. М. А. Расулзаде. – Баку, 1998. – 31 с.
2. Гулиева А. И. Историко-лингвистический анализ ономастических единиц, употребляемых в периодической печати XIX века (на основе материалов газеты «Экинчи») : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Азербайджанский язык» / А. И. Гулиева; Инст-т языкозн. им. Насими НАН Азербайджана. – Баку, 2006. – 23 с.
3. Чудинов А. П. Дискурсивное направление в зарубежной медиа-лингвистике : [Электронный ресурс] / А. П. Чудинов, Э. В. Будаев // Известия Уральского государственного университета. – 2006. – № 45. – Вып. 20. – Режим доступа : [http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0045\(03_20-2006\)&doc=../con...](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0045(03_20-2006)&doc=../con...)
4. Добросклонская Т. Г. Что такое медиалингвистика? : [Электронный ресурс] / Т. Г. Добросклонская. – Режим доступа : <http://www.russian.slavica.org/article9069.html>
5. Батурина Л. А. Семантико-стилистический анализ ономастических единиц в газетно-публицистическом тексте (на материале прессы конца XX-начала XXI века) : [Электронный ресурс] : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л. А. Батурина. – Волгоград, 2004. – Режим доступа : <http://www.nauka-shop.com/mod/shop/productID/17324>
6. Соколова Г. В. Публицистическая корреляция «факт-оценка» как условие функционирования имени собственного в текстах СМИ : [Электронный ресурс] : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.01.10 «Журналистика» / Г. В. Соколова. – Краснодар : Кубанский гос. ун-т, 2007. – Режим доступа : <http://roman.by/r-96346.html>
7. Гурбанов А. М. Основы азербайджанской ономалогии / А. М. Гурбанов. – Баку : Нурлан, 2004. – Т. II. – 504 с.
8. Артемова Л. А. Особенности функционирования антропонимов в немецких медийных текстах : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. А. Артемова; Воронежский гос. ун-т. – Воронеж, 2008. – 23 с.
9. Засорина М. Е. Прагма-интертекстуальные характеристики заголовочного дискурса СМИ (на материале журналов «Коммерсант Власть» и «The Economist») : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / М. Е. Засорина; Тюменский гос. ун-т. – Тобольск, 2009. – 22 с.

Онщенко Ю.О.

УДК 811.82-84:80

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ З РЕЛІГІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ ЯК ФРАЗЕОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Фразеологія як лінгвістична дисципліна в наш час має доволі міцні позиції але, не дивлячись на це, як і раніше залишаються актуальними питання проблеми розуміння і поняття фразеологічної одиниці, а отже, і проблема встановлення об'єму фразеологічного корпусу мови. Більшість російських вчених вважають, що ФО наділена комплексом ознак, які відображують її специфіку. В числі таких ознак треба назвати відтворюваність, стійкість та непроникність компонентного складу при його окремооформленості, семантичну цілісність, образність, емотивність та експресивність. Ці фактори обумовлюють специфіку комунікативної та прагматичної запитаності ФО.

Постановка проблеми: Існує багато суперечек щодо приналежності прислів'їв та приказок до фразеологічного корпусу мови. Деякі лінгвісти розглядають прислів'я та приказки як фразеологічний матеріал та включають їх до фразеологічного корпусу поряд з власне фразеологічними зворотами. Вчені, які дотримуються іншої думки, розглядають прислів'я та приказки як словосполучення, які ще не перетворилися в лексично неподільні звороти, не отримали переносно-узагальненого значення, не стали метафоричними сполуками та вилучають їх із складу фразеології.

Стаття має за мету визначити приналежність прислів'їв та приказок до фразеологічного складу мови, розглянути деякі турецькі прислів'я, які мають релігійний компонент та спробувати найти еквіваленти при перекладі їх українською мовою.

Намагаючись дати визначення терміну «фразеологічна одиниця», більшість вчених цілком справедливо вважають, що фразеологічна одиниця наділена цілим комплексом ознак, які відображують її специфіку, до числа яких входять відтворюваність, стійкість та непроникність складу її компонентів при його окремооформленості, цілісність її семантичної структури, образність, емотивність та експресивність, що обумовлює специфіку комунікативної та прагматичної запитаності фразеологічної одиниці.

На думку В.Н.Телії фразеологічна одиниця – це спільна назва семантично зв'язаних словосполучень, які, на відміну від подібних з ними по формі синтаксичних структур, не відтворюються відповідно до загальних закономірностей підбору та комбінації слів під час організації вислову, а відтворюється у

мовленні в сталому співвідношенні семантичної структури та визначеного лексико-граматичного складу [5, с.559-560].

В.Л.Архангельський у своїй роботі «Устойчивые фразы в современном русском языке» дає наступне визначення фразеологічної одиниці: фразеологічна одиниця, як особлива одиниця мови представляє собою не просто синтактично складене слово, а стале традиційно відтворюване відношення між словами, які утворюють строго визначений та окремо оформлений за граматичними законами звуковий комплекс, який характеризується стабільним значенням, яке не виводиться з суми лексичних значень слів-компонентів, хоча й виникає на їх основі [1, с.60].

Фразеологізми – стійкі відтворювані сполуки слів, що мають своєрідні, специфічні, структурні властивості, якими вони відрізняються від звичайних вільних синтаксичних конструкцій, а також від окремих слів, що їх визначає лексикологія [6, с.7].

А.М.Бабкін вважає, що для фразеологічної одиниці характерні такі ознаки, як смислова цілісність, стійкість лексичних сполук, переносне значення, експресивно-емоційна виразність. А.І.Молотков в якості головних категоріальних ознак фразеологічної одиниці висуває лексичне значення, компонентний склад та граматичне значення. Таку розбіжність в поглядах можна пояснити складністю фразеологізму, як категоріальної одиниці мови.

Фразеологія як російської так і української мов охоплює найрізноманітніші мовні засоби та до теперішнього часу їй межі чітко не окреслені. В лінгвістичній літературі визначились два основних напрямки у вирішенні цієї проблеми. Представники одного напрямку (Б.А.Ларін, С.І.Ожегов, А.Г.Руднев) до фразеологічних відносять тільки еквівалентні слову семантичні одиниці більш складного порядку, яким властиве семантичне оновлення та метафоризація. Із складу фразеології вилучаються прислів'я, приказки, цитати і майже всі складні терміни, тобто всі ті словосполучення, які ще не перетворилися в лексично неподільні звороти, не отримали переносно-узагальненого значення, не стали метафоричними сполуками.

Але такі лінгвісти як Л.А.Булаховський, Н.М.Шанський, А.І.Сфімов, В.Л.Архангельський дотримуються іншої думки. Поряд з власне фразеологічними зворотами до фразеологічного корпусу вони включають приказкові вирази, цитати, які стали крилатими виразами, складні терміни. Звороти такого роду називають фразеологічними виразами [8, с.59].

В.В.Виноградов в одній з перших праць з фразеології («Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины», 1946) розглядав прислів'я та приказки у складі фразеологічних зворотів. Він відносив їх до групи фразеологічних єдностей. В наступних роботах («Об основных типах фразеологических единиц в русском языке», 1947; «Русский язык: Грамматическое учение о слове», 1947) прислів'я та приказки не відносяться до складу фразеології.

В турецькій лінгвістичній традиції слова, які у відчизненому мовознавстві називають фразеологізмами, визначаються терміном *deyimler* (вирази, ідіоми). Але цей термін використовують не тільки для позначення ідіом, а й для прислів'їв і окремих образних слів: іменників, прикметників, дієслів.

Так само як і у російському та українському мовознавстві, в тюркології існує шtroке та вузьке розуміння фразеології. Таким чином, на думку філолога-тюрколога проф. С. К. Кенесбаева, предмет фразеології в широкому його розумінні – це вся сукупність стійких словесних комплексів (прислів'я, приказки, ідіоматичні вирази та неідіоматичні, але стійкі фразеологічні групи слів, так звані парні слова). Їх стійкість або відтворюваність є спільною рисою, яка об'єднує та характеризує всі типи фразеологічних одиниць. Із усієї маси стійких сполук слів проф. С.К.Кенесбаев виділяє ті, які складають предмет фразеології в його вузькому значенні. Це ідіоматичні та неідіоматичні сполучення, які В.В.Виноградов відносить до фразеологічних сполучень.

Отже, проф. С.К.Кенесбаев зазначив, що прислів'я та приказки є предметом фразеології в широкому його розумінні. Тому що, прислів'я та приказки не використовуються в переносному значенні, їх компоненти – слова – не можуть втратити свого основного лексичного значення в тій мірі, в якій воно втрачається в ідіомах. Специфіка семантики ідіом, на його думку, полягає в тому, що вони використовуються в мовленні з цілісним значенням, яке не впливає безпосередньо із вихідних значень їх компонентів. З точки зору С.К.Кенесбаева різниця семантики прислів'їв, приказок та ідіоматичних сполук неіндиферентна до їх зовнішнього оформлення. На відміну від прислів'їв та приказок, ідіоми характеризуються обмеженим складом компонентів, у той час, як прислів'я та приказки можуть являти собою складні речення [7, с.90-93].

Лемська В.М. у своїй статті «Специфика фразеологизмов русского и турецкого языков: к постановке проблемы» виділяє три групи ідіом турецької мови, з позиції їх структури: дієслівні, номінативні та комунікативні. Вона зазначає, що комунікативні фразеологізми виділяє також А.В.Кунін у своїх роботах, але в його трактуванні до цієї групи одиниць відносяться також прислів'я та приказки, в той час як у тюркології прислів'я не входять до розряду фразеологізмів [4, с.64-65].

Мехет Хенгірмен у своїй книзі «Türkçe dilbilgisi» розглядає прислів'я та приказки як стійкі фразеологічні сполучення. Фразеологізми він поділяє на: 1) стійкі сполуки, які можуть бути утворені з двох та більше слів; 2) дієслівні фразеологізми; 3) фразеологізми, які утворені ізафетними конструкціями; 4) фразеологізми-речення; 5) фразеологізми з римою та ритмом; 6) розмовні фразеологізми; 7) авторські фразеологізми.

Отже, ми бачимо, що питання про відношення прислів'їв та приказок до фразеологічного складу турецької мови неоднозначне.

В.Л.Архангельський у своїй книзі «Устойчивые фразы в современном русском языке» наголошує, що суперечку з приводу того, чи є загальноживані прислів'я та приказки об'єктом фразеології можна вважати

вирішеною. На його думку, прислів'я, нарівні з приказками, безумовно, є предметом фразеології; це фразеологізми, але особливого типу – приказкові фразеологізми. Від інших фразеологізмів вони відрізняються структурою – це не словосполучення, які входять до складу речення як його член, а повноцінні речення, прості або складні [1, с.60].

Ф.П.Медведев до структурних типів фразеологічних одиниць також включає прислів'я та приказки. Він дає наступне визначення прислів'ю: «Прислів'я – стислий і влучний, образний, здебільшого народний вислів, що стосується різноманітних явищ життя. Їх застосовують у мові для розкриття багатьох типових життєвих обставин і ситуацій» [7, с.59].

Структурно – це переважно двочленне речення, як правило зриване. Здатність зберігати у мові синтаксичну самостійність, те, що вони являють собою закінчені, відтворені у готовому вигляді речення, які вживаються не тільки у прямому, а й у переносному значенні є однією з характерних ознак прислів'їв. Багатьом прислів'ям властива метафоричність, вони мають алегоричну форму.

Прислів'ям притаманна евфонічна спайка лексичних компонентів. Для них характерні різні фонетичні повтори. Прислів'я, як і взагалом народна поетична мова, визначається виразною ритмічністю і зримованістю. Звукова гармонія та інші художні властивості прислів'їв, як і всіх майже типів ФО посилюють духовне переживання людини, сприяють формуванню її емоційних процесів.

Згідно традиційних поглядів, фразеологічні об'єкти, які належать до різних розрядів, зазвичай мають різну семантичну і граматичну структуру, різне відношення до ситуації і контексту мовлення. Такі фразеологізми ґрунтуються на різних видах залежності між їх членами, вони відрізняються різною сферою стилістичного використання, мають відмінності в емоційно-експресивному забарвленні та різне походження.

Отже, прислів'я є стійкими формами повчального характеру, в яких відображені різні сторони життя та досвід народу. Релігія є невід'ємною частиною мусульманського світу, до якого належать турки. Виходячи з цього ми можемо констатувати, що великий пласт прислів'їв включає в себе релігійний компонент та різного роду вірування народу. Під час написання статі розглянуті прислів'я було поділено на групи, залежно від слова, яке є ядром речення. Розглянемо деякі з них:

1. Велику групу складають прислів'я, які містять у собі слово «Allah». Наприклад: *Allahtan korkmayan korkmalı – Треба боятися того, хто не боїться Бога. Allah kerimdir, kerim kuyusu derindin – Аллах створив братів братами, але гаманці їм створив окремі. – Дружба дружбою, а гроші – порізно. Allah dokuzda verdiği sekizde olmaz – Чому бути того не минути. Allah uçmayan kuşa alçacak dal verir – Пташиці, яка не вміє летати Бог дає саму нижню гілку. Altı olur, yedi olur, hep Allah dediği olur – Чи шість, чи сім, все буде як сказав Аллах. Doğru Mevlasından başka kimseden korkmaz – Правда окрім свого Бога не боїться нікого.*

- *Що написано на роду, того не обійдеши і на льоду. Kör kuşun yuvasını Allah uyarar – Сліпій пташиці Аллах гніздечко в'є. – Бог не видасть, свиня не з'їсть.*

2. Прислів'я, які містять слова «Cennet» - «Рай» та «Cehennem» - «Ад»: *Cennet de bu dünyada cehennem de – І рай, і ад на цій землі. Cenehheme giden yoldaş arar – Той хто в ад їде, шукає собі попутника. Delilsiz Cennete bile girilmez – Без доказів навіть у рай не потрапити.*

3. Прислів'я з назвами святих місць, словами «İmam» «Derviş»: *Camii ne kadar büyük olsa, imam yine bildiğini okur – Якою великою не була би мечеть, все одно імам читає те, що знає. Caminin tutumunu uyuş kedinin gözü kör olur – У кішки, яка з'їла свічки у мечеті, очі осліпнуть. (Про людину, яка на зроблене їй добро відповідає злом). Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz – Верблюду не стане прочанином, навіть якщо дійде до Кааби. Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye – Прочанин не стане просвітленим від того, що здійснив паломництво до Мекки, а дервіш не стане святим від того, що оселився у текке. Abdal tekkede, hacı Mekke'de gerek – Місце абдала у текке, а прочанина у Мекці. İmam evinden aş, ölü gözünden uş çıkamaz – Не дочекатися їжі з дому імама, яка сліз з ока мерця. Sabreden derviş muradına ermiş – Дервіш, який виявляє терпіння, отримує бажане. – Терпіння й труд все перетруть.*

4. Прислів'я, які містять слово «Ölüm», «Ecel» - «Смерть» або ім'я Ангела смерті - «Azrail»: *Azrail gelince oğul, uşak sormaz – Ангел смерті не питає, молодий чи старий. – Смерть та родини не ждуть доброї години. Doğan avrat Azrail'i yendi – Жінка яка народила здодала ангела смерті. Ölüm ile oç alıntmaz – Смертю не мстять. Ölümü gören sitmaya razı olur – Той, хто дивився в очі смерті, лихоманки не злякається. Eceli gelen köpek camii duvasına siyer – Собака, якому судилося здохнути, мочиться у стіни мечеті. Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür – Помре не той, хто захворів, а той, чий час настав.*

5. Прислів'я, які містять слово «Şeytan» - «Чорт»: *Acele işe şeytan karıştır. – Роботі, яка виконується з поспіхом, чорт заважає. – Хто спішить, той людей смішить. Şeytan kişiyi kandırır ama suyu ısıtmaz – Чорт людину обдуристь, але води не зігріє. Şeytanla ortak buğday eken samanını alır. – Той, хто сіє з чортом пшеницю отримує солому. Şeytanın dostluğu darağacına kadar. – Дружба з дияволом вірна дорога на шибеницю.*

Висновки. Розглянувши прислів'я, які містять релігійний компонент ми можемо констатувати, що прислів'я є стійкими фразами, яким притаманні наступні ознаки: 1) переносне образне значення, яке в певній мірі мотивоване значенням слів, які входять до складу фразеологічної одиниці; 2) експресивні насиченість; 3) неможливість заміни синонімом жодного з компонентів; 4) можливість семантичної заміни лише всієї фразеологічної одиниці словом або виразом із подібним значенням. Таким чином, аналіз семантичних та формальних особливостей стійких фраз цього розряду показує, що багато прислів'їв та приказок можна підвести під категорію фразеологічних єдностей.

Однією з найскладніших проблем художнього перекладу, безперечно, є відтворення фразеологічних засобів оригіналу через їх образність та експресію. Перед перекладачем стоїть проблема вибору найточнішого еквівалента, визначення ефективності перекладу тієї чи іншої фразеологічної одиниці. Існує

надзвичайно багато факторів, як мовних, так і етномовних, наприклад: рівень культурного розвитку носіїв мови, географія і побутові умови їхнього життя, їхня матеріальна культура, які ускладнюють проблему відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологічних одиниць при перекладі.

Джерела та література:

1. Архангельский В. Л. Устойчивые фразы в современном русском языке. Основы теории устойчивых фраз и проблемы общей фразеологии / В. Л. Архангельский. – Ростов н/Д. : Изд-во Рост. Ун-та, 1964. – 315 с.
2. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Избранные труды / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – 312 с.
3. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / В. В. Виноградов // Лексикология и лексикография. Избранные труды / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – С. 118-139.
4. Лемская В. М. Специфика фразеологизмов русского и турецкого языков: к постановке проблемы / В. М. Лемская // Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы : междунар. науч. конф., посвященная 200-летию Казанского ун-та (Казань, 4-6 октября 2004 г.) : труды и материалы / под общ. ред. К. Г. Галиуллина. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 2004. – С. 64-65.
5. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 559-560.
6. Медведев Ф. П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо / Ф. П. Медведев. – Х. : Вища школа, 1978. – 231 с.
7. Чернов М. Ф. Изучение тюркской фразеологии в работах советских тюркологов / М. Ф. Чернов // Советская тюркология. – 1978. – № 1. – С. 85-95.
8. Шанский Н. М. Очерки по русскому словообразованию / Н. М. Шанский. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1968. – 310с.

Сухоруков А.Н., Кобзева Э.А.

УДК 766(Ирн)

ПОЧЕРК «НАСТАЛИК»: ПРОШЛОЕ И НАСТОЯЩЕЕ

Постановка проблемы. Искусство каллиграфии считается одним из самых почтенных и известных искусств во всём исламском мире. В Коране не поощряется занятие живописью, как и созданием любых образов при помощи кисти или пера, поэтому творческое устремление многих художественно одарённых личностей нашло своё проявление, в том числе, и в создании оригинальных композиций на основе поощряемого в исламе искусства – каллиграфии. С первых веков проникновения арабской языка в Иран, эта страна стала родиной многих великих мастеров, в том числе и ибн-Муколлы, заложившего основы всей каллиграфии на основе арабской графики. Вершиной развития иранской каллиграфии стало формирование нового, ставшего впоследствии классическим, почерка – насталика. В настоящее он широко используется в Иране, Афганистане и Пакистане.

Актуальность исследования обусловлена ростом культурного и научного интереса к персоязычной культуре в мире, а также активизацией деятельности внутри Ирана, направленной на защиту и распространение элементов национального культурного достояния.

Основная **цель** данной работы заключается в определении понятия «насталик», для чего следует ответить на следующие вопросы: как появился почерк насталик, кто занимался его разработкой, каковы его отличительные черты и каким является его состояние на настоящий момент. Исходя из цели, необходимо решить следующие **задачи**: изучить и проанализировать теоретические работы по насталику; определить степень применения почерка насталик в настоящее время в Иране и за его пределами; систематизировать полученные результаты и сделать выводы. Особое внимание следует уделить источникам на персидском и английском языках.

Анализ исследований по проблематике работы. Насталик как составная часть каллиграфии и исламской культуры в целом, давно привлекал внимание западных и восточных исследователей. В Иране изучению его истории и развития уделяется значительное внимание. Из числа современных его исследователей следует выделить, в первую очередь, Джавада Бахтиари, автора 14 крупных работ по рассматриваемой тематике и Йадалла Кобули, перу которого принадлежит 12 опубликованных исследований. Отдельные вопросы, связанные с насталиком, рассматривались также в работах Атика Садики, Али Рахджири, Хабиболла Фазаэли, Ахмад бен Хоссейна, Голямхоссейна Юсефи, Махди Байани, Ходавейси, Намджу, Махмуди, Амирхани и др. Некоторые из указанных произведений переведены и на русский язык. В Европе первыми занялись изучением иранской каллиграфии французские учёные. Интересные данные относительно насталика можно найти в работах таких известных учёных-востоковедов конца 19 века, как Ричард Френсис и Климент Харт. Один из номеров журнала «Тегеран», издающегося в настоящее время в Болонье, был полностью посвящен иранской каллиграфии, в этом номере на французском языке был предоставлен обширный материал по истории этого почерка с приложением множества иллюстраций [1]. Из числа англоязычных работ следует выделить исследование Артура Попа «Хрестоматия по персидскому искусству», второй том которой посвящен персидской архитектуре, керамике и каллиграфии; внимания заслуживает «Исламская каллиграфия» Шейлы С. Блэйер [2], отдельные вопросы